

Návrh na vyhlášení evropsky významné lokality - přírodní památky

KOŇSKÝ RYBNÍK

Název zvláště chráněného území

Přírodní památka Koňský rybník

Předmět ochrany a jeho popis

Hlavním předmětem ochrany je populace čolka velkého (*Triturus cristatus*) a jeho biotopu, blatnice skvrnité (*Pelobates fuscus*) a rozmnožovacího biotopu skokana ostronosého (*Rana arvalis*).

Cíle ochrany navržené přírodní památky

Udržení a zlepšení stavu společenstev a populací druhů, které jsou předmětem ochrany.

Návrh kategorie ochrany

Území je navrženo k vyhlášení v kategorii přírodní památka. Ochrana přírodní památky je dána ustanovením § 36 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb. - o ochraně přírody a krajiny (dále jen zákon). Změna nebo poškozování přírodní památky nebo její hospodářské využívání vedoucí k jejímu poškození jsou zakázány.

V terénu bude hranice přírodní památky vyznačena v souladu s vyhláškou MŽP ČR č. 64/2011 hraničními sloupky, pruhy na hraničních stromech a tabulemi s malým státním znakem.

Návrh bližších podmínek ochrany

Bližší ochranné podmínky se nestanovují, platí **základní ochranná podmínka** (vyplývá z ustanovení § 36 zákona): Přírodní památku je zakázáno měnit, poškozovat nebo hospodářsky využívat způsobem, který by mohl vést k jejímu poškození.

Cílem ochrany přírody není v tomto území provádět nebo ovlivňovat lesní hospodaření nad běžný rámec režimu významných krajinných prvků a LHP.

Přehled katastrálních území, parcelních čísel dotčených pozemků a orientační výměra navrhovaného ZCHÚ

k. ú. Dolní Žďár u Ostrova

362/2, 362/3, 362/48 a 37

Orientační výměra přírodní památky: 36 ha.

Ochranné pásmo

Vzhledem ke skutečnosti, že přírodní památka leží v ploše evropsky významné lokality Borecké rybníky (CZ0413174), jejíž výměra činí 4,2 ha a jejíž území je dle § 45c, odst. (2) zákona „chráněno před poškozením a ničením“, pokládá zdejší orgán ochrany přírody území kolem přírodní památky za dostatečně zajištěné. Ochranné pásmo se tak dle § 37, odst. (1) nevyhlašuje.

Odůvodnění návrhu

Popis, obecná charakteristika

Geologie

Podloží tvoří z největší části nivní nezpevněný sediment – hlína, písek a štěrk. Na ten již mimo řešené území navazuje nezpevněný sediment z jílu, písku a štěrku

Pedologie

Konkrétně v navrhované evropsky významné lokalitě jsou převládajícím půdním typem gleje a pseudogleje.

Klimatické poměry

Klimaticky (E. Quitt in Tolazs & al. 2007) se studovaná plocha nachází na rozhraní chladnějších mírně teplých oblastí MT 4 a MT7. Vybrané klimatické ukazatele zájmového území jsou uvedeny v tabulce 1.

Geomorfologie a reliéf

Lokalita navrženého chráněného území se nachází severně od města Ostrova (resp. mezi Dolním Žďárem a Ostrovem). V mírně zvlněné pahorkatině Sokolovské pánve byla v rozsáhlých mokřadech vybudována rybníční soustava. mezi Boreckým a Jáchymovským potokem (patrná už na historických snímcích z období 1. vojenského mapování). Zejména v případě Koňského rybníka se jedná o rybník s bohatým litorálem a druhově bohatě diverzifikovaným sublitorálem, při jeho západním okraji je součástí EVL také intenzivně hospodářsky využívaný Hluboký rybník.

Reliéf je většinou plochý, v Chebské pánvi rázu ploché pahorkatiny s výškovou členitostí 30 - 75 m (při okrajích i 100 m). V Sokolovské pánvi má charakter členité pahorkatiny až ploché vrchoviny s členitostí 75 - 150 (- 170) m. Do tohoto plochého reliéfu na krystaliniku a pískovcích se výrazněji zařizla Ohře. Nejnižším bodem je koryto Ohře u Karlových Varů s kótou 363 m, nejvyšším okraj bioregionu u Hazlova s kótou asi 590 m. Typická výška bioregionu je 400 - 520 m. (Culek 1996).

Podle geomorfologického členění ČR (Demek, Mackovčín et al., 2006) náleží zájmová oblast k provincii Česká vysočina, k soustavě Krušnohorská soustava, která je zde reprezentována Podkrušnohorskou oblastí, celkem Sokolovská pánev.

Biota

Fytogeografie

Řešené území leží v mezofytiku ve fytogeografickém okrese 24. Horní Poohří, podokrese 24b. Sokolovská pánev (Skalický in Hejný & Slavík 1988).

Tento podokres je součástí oblasti vegetace a květeny odpovídající temperátnímu pásmu (tj. zonální vegetaci) ve středoevropských podmínkách oceanity, což je oblast opadavého listnatého lesa. Zahrnuje vegetační stupně suprakolinní až submontánní. Jen nejnižší okraje této oblasti byly osídleny neolitickými zemědělci, v mnoha územích této oblasti však existovalo prehistorické osídlení pozdější (především v době bronzové), později mnohá osídlená území znovu pokryl dočasně les.

Květena podokresu je jednotvárná, tvořená mezofyty. Vegetační stupeň je suprakolinní (relativně oceánický a srážkově nadbytkový), přičemž se převážně jedná o plochý reliéf krajiny, jen vzácně svažité. Půdy podokresu jsou chudé, vzácně neovulkanické (s třetihorními vyvěřelinami). Antropogenní krajina převažuje nad polní, lesnatou a rybničnatou krajinou.

Potenciální přirozená vegetace území

Pojem potenciální přirozená vegetace znamená vegetaci, která by pokrývala území v případě, že by nebylo ovlivněno činností člověka. Mapovaná skladba vegetace je optimálním cílovým stavem, který je v rovnováze s abiotickými podmínkami prostředí, proto jde o výchozí data pro návrh druhové skladby dřevin pro přírodě blízké lesní porosty.

Rekonstrukcí přirozené vegetace na území České republiky se zabývala Z. Neuhäuslová a kolektiv (1998). Podle zgeoreferencované mapy přirozené vegetace by se v hranicích navržené přírodní památky včetně ochranného pásma nacházela biková bučina (*Luzulo-Fagetum*). Západně od hranice přírodní památky by probíhala hranice černýšové dubohabřiny (*Melampyro nemorosi-Carpinetum*). Podle názoru AOPK ČR, středisko Karlovy Vary, je zjevné že potenciální vegetací lokality byly vlhké doubravy a olšiny, byť zde mapa potenciální vegetace uvádí dubohabřiny.

Současná vegetace, a flóra chráněného území

Z vegetačního pohledu se jedná o pestrou mozaiku přírodovědně cenných vodních, mokřadních, lučních a lesních společenstev. Za nejcennější lze v území považovat plochy s vegetací obnažených den a makrofytní vegetace mělkých stojatých vod. Tyto biotopy jsou

zásadní i pro existenci a rozmnožování obojživelníků, mj. i čolka velkého, který je zde předmětem ochrany. Reprezentativní jsou také údolní jasanovo-olšové luhy, vlhká tužebníková lada. Méně významné a i méně reprezentativní jsou mokřadní vrbiny, rákosiny eutrofních a stojatých vod a vegetace vysokých ostřic.

Vzhledem k blízkosti zahrádkářských kolonií je území častým místem výsadeb zahradních rostlin, což mi potvrdili i místní zahrádkáři. Mj. se jedná o výskyty *Vinca minor*, *Galeobdolon argentatum*, *Miscanthus zebrinus* (invadující do litorálu Hlubokého rybníka) a také chráněného pérovníku pštrosího (*Matteucia struthiopteris*).

Při aktuálním inventarizačním průzkumu bylo ve vegetační sezóně roku 2011 nalezeno celkem 130 taxonů cévnatých rostlin, přičemž z tohoto počtu je 5 druhů vedeno v Černém a červeném seznamu cévnatých rostlin (PROCHÁZKA 2001). V kategorii silně ohrožených druhů byly zjištěny vrbina kytkokvětá (*Lysimachia thyrsiflora*; C2) a hruštička okrouhlostá (*Pyrola rotundifolia*; C2). V kategorii ohrožených druhů byly evidovány pérovník pštrosí (*Matteucia struthiopteris*; C3, §3). V kategorii druhů vyžadujících další pozornost byly zaznamenány bradáček vejčitý (*Listera ovata*; C4a) a bublinatka jižní (*Utricularia australis*; C4a).

Druhy uvedené v červeném seznamu představují 3,8 % druhové rozmanitosti lokality. Tato druhová bohatost na ploše přibližně 4,2 ha řadí území evropsky významné lokality mezi botanicky a ochranářsky cennou lokalitu Karlovarského kraje.

1 nalezený druh je zvláště chráněn podle vyhlášky č. 395/1992 Sb. Konkrétně se jedná o pérovník pštrosí (*Matteucia struthiopteris*; C3, §3) v kategorii ohrožených druhů.

Přehled zvláště chráněných a ohrožených druhů rostlin a živočichů

název druhu	aktuální početnost nebo vitalita populace v ZCHÚ	stupeň ohrožení	popis biotopu druhu
Cévnaté rostliny (<i>Tracheophyta</i>)			
<i>Lysimachia thyrsiflora</i> vrbina kytkokvětá	až stovky rostlin	C3, §2	Koňský rybník, obnažený břeh

<i>Pyrola rotundifolia</i> hruštička okrouhlostá	menší porost několika rostlin	C2	lesní porost západně Hlubokého rybníka, ochranné pásmo
<i>Matteucia struthiopteris</i> pérovník pštroší	několik rostlin	C3, §3	olšový luh plochy 4, u zahrádek, vysazený (potvrzeno místními zahrádkáři)
<i>Listera ovata</i> bradáček vejčitý	ca 25 rostlin	C4a	lesní porost západně Hlubokého rybníka, ochranné pásmo
<i>Utricularia australis</i> bublinatka jižní	hojně	C4a	Koňský rybník, ve vodním sloupci mělkých částí rybníka
Blanokřídlí (<i>Hymenoptera</i>)			
<i>Bombus</i> sp.	hojně	O	bez zvláštní vazby konkrétně na předmětné území
Měkkýši (<i>Mollusca</i>)			
<i>Anodonta cygnea</i> škeble rybníčná	nelze objektivně stanovit	O	stav určen při vypuštění rybníku
Obojživelníci (<i>Amphibia</i>)			
<i>Triturus cristatus</i> čolek velký	stovky exemplářů, max. zaznamenáno 1000 ex. (J.Matějů, zdroj nálezová databáze AOPK ČR)	SO	nepřerybněné rybníky a tůně, případně požární nádrže, a vlhká místa v okolí
<i>Triturus vulgaris</i> čolek obecný	hojný, zaznamenány jednotlivé kusy	O	rozmnožují se ve vodě a opouštějí ji až koncem června. Na souši žijí skrytě v děrách, mechu apod.
<i>Triturus alpestris</i> čolek horský	pozorovány 4 larvy (E. Třísková- Mikešová, 2006, zdroj nálezová databáze AOPK ČR)	SO	

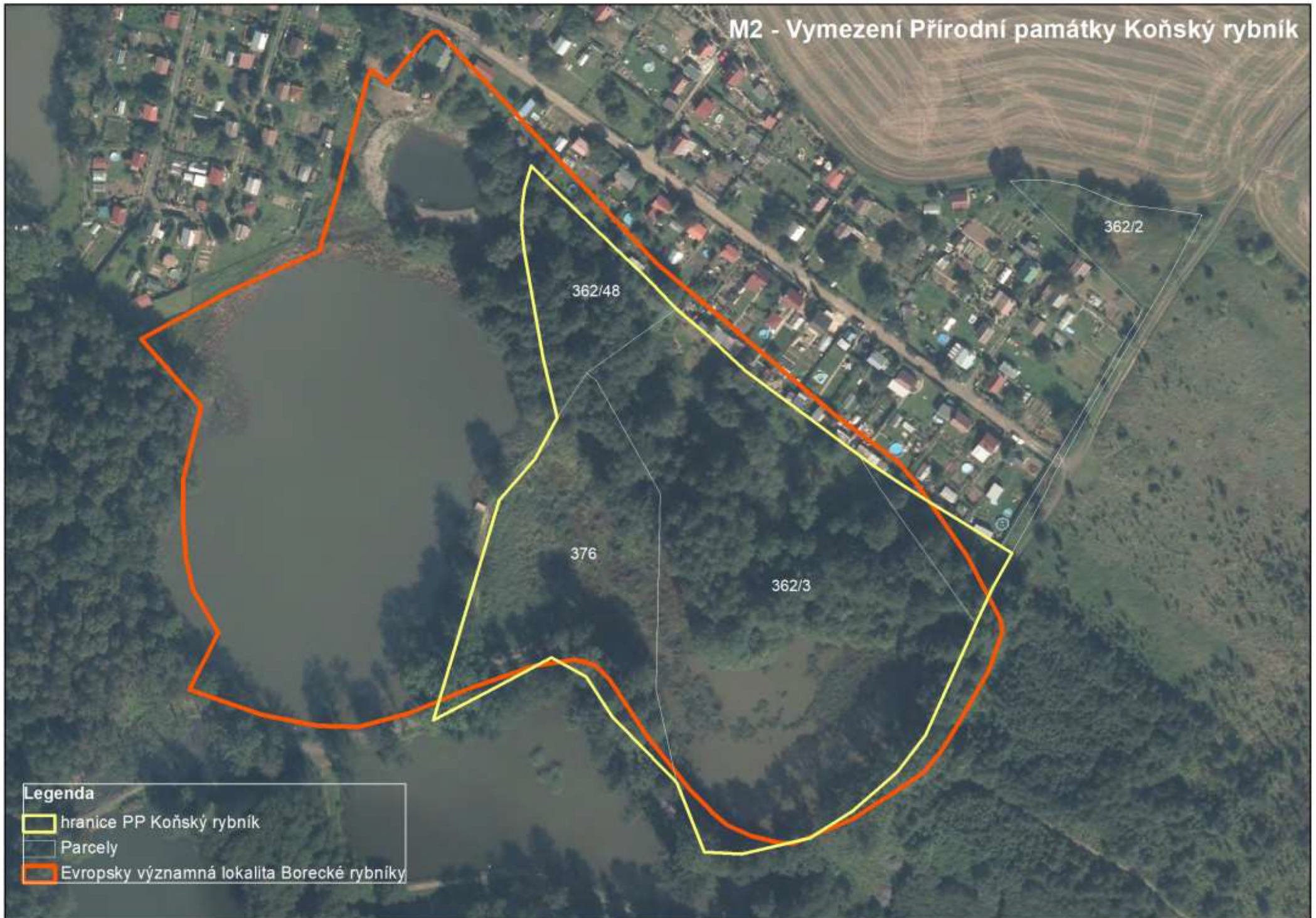
<i>Bufo bufo</i> ropucha obecná	hojná	O	lokalita je součástí areálu jejího výskytu; převážně noční žába, regionálně významný biotop (celá soustava)
<i>Pelobates fuscus</i> blatnice skvrnitá	v roce 2011 zjištěn 1 jedinec – hlasový projev (J. Matějů & V. Melichar, zdroj nálezová databáze AOPK ČR)	SO	
<i>Rana arvalis</i> skokan ostronosý	10 jedinců, 60 snůšek (P. Jiskra & J. Jiskrová, 2008, zdroj nálezová databáze AOPK ČR)	SO	
<i>Rana ridibunda</i> skokan skřehotavý	ojedinělý	KO	v blízkosti pomalu tekoucích i stojatých vodách
<i>Rana temporaria</i> skokan hnědý	hojný; vyšší desítky adulti a snůšky (J. Matějů & V. Melichar 2011, zdroj nálezová databáze AOPK ČR)		obývá lesy, vlhké louky a rašeliniště. Zimuje pod vodou nebo v úkrytech v půdě
Plazi (<i>Reptilia</i>)			
<i>Natrix natrix</i> užovka obojková	ojedinělá	O	relativně hojný druh hada vyhledávající vlhké a vodní prostředí;
Ptáci (<i>Aves</i>)			
<i>Alcedo atthis</i> ledňáček říční	přelet	SO, VU	vyskytuje se u pomalu tekoucích čistých vod, hnízdí v norách, které si sám hloubí ve strmých březích vod

<i>Apus apus</i> rorýs obecný	nehojně, zalétající jedinci	O, VU	žije převážně ve městech a na vesnicích, vzácně i v lesích nebo skalnatých oblastech
<i>Ardea cinerea</i> volavka popelavá	vzácně, přelet lovících jedinců	O, NT	je obyvatelem prakticky všech typů vod bohatých na potravu, od pomalu tekoucích řek a mokřin, po jezera, rybníky, nádrže, kanály a umělá jezírka v parcích, za potravou často zalétává také na pole
<i>Ciconia ciconia</i> čáp bílý	přelety	O	hnízdí na vyvýšených místech (střechy, komíny, sloupy vedení, staré stromy), do ZCHÚ zalétají jedinci hnízdící v zámeckém parku cca 2 km daleko
<i>Circus aeruginosus</i> moták pochop	nehojně	O, VU	preferují otevřenou krajinu, pro hnízdění si vybírají rákosové porosty, nebo polní kultury (ozim, řepka, vojtěška), hnízdí vždy v blízkosti vody
<i>Delichon urbica</i> jiříčka obecná	přelet	NT	preferuje otevřené krajiny s nízkou vegetací, zejména pak pastviny, louky a hospodářskou půdu, nejčastěji i blízko vodní plochy, na rozdíl od vlaštovek velmi často hnízdí i ve městech
<i>Haliaeetus albicilla</i> orel mořský	v roce 2009	KO, CR	vyskytuje se především v okolí větších vodních ploch, v našich podmínkách hnízdí výhradně na stromech
<i>Hirundo rustica</i> vlaštovka obecná	přelet	O, LC	silně synantropní druh, žije v obydlených kulturních krajinách, zvláště v objektech s chovy hospodářských zvířat, v koloniích i jednotlivě
<i>Motacilla flava</i> konipas luční	vzácně	SO, VU	hnízdí v nižších polohách na mokřadních loukách a v blízkosti vodních ploch
<i>Oriolus oriolus</i> žluva hajní	aktuální výskyt	SO, LC	nejčastěji jednotlivě, ve světlých listnatých lesích, sadech apod.

<i>Passer domesticus</i> vrabec domácí	přelet	LC	přizpůsobil životu ve městech a dnes jde o typického obyvatele oblastí obývaných člověkem
<i>Passer montanus</i> vrabec polní	přelet	LC	Vyhledává otevřenou krajinu se sady, křovinami a lesíky
<i>Phalacrocorax carbo</i> kormorán velký	cca 30-50 zimujících	O	hnízdí na mořském pobřeží a v ústích řek, v poslední době se vyskytuje i ve vnitrozemí v oblastech s větším počtem vodních nádrží (přehradní nádrže či rybníky)
<i>Picus viridis</i> žluna zelená	aktuální výskyt	LC	celoročně obývá listnaté i smíšené, případně i větší parky a zahrady s dostatečným porostem starých a mohutných stromů
<i>Podiceps cristatus</i> potápka roháč	vzácně, v soustavě se pravidelně vyskytují cca 3 páry	O, VU	k životu preferuje hlubší vodní plochy bohaté na potravu a porosty rákosin, které ji slouží jako úkryt a místo pro hnízdění
<i>Podiceps ruficollis</i> potápka malá	aktuální výskyt	O, VU	hnízdí na mělčích, hustě zarostlých vodních plochách různé, často i velmi malé rozlohy

Některé druhy oproti předchozím průzkumům nebyly potvrzeny, řada z nich se ale v území pravděpodobně vyskytuje i nadále, jenom jim nebyla věnována dostatečná pozornost. Konkrétně se jedná o druhy tučnice obecná (*Pinguicula vulgaris*; C2, §2), ostřice blešní (*Carex pulicaris*; C2, §3), tolije bahenní (*Parnassia palustris*; C2, §3), všivec lesní (*Pedicularis sylvatica*; C3, §2), ostřice česká (*Carex bohemica*; C4a) a bublinatka jižní (*Utricularia australis*; C4a).

M2 - Vymezení Přírodní památky Koňský rybník

Mapa dílčích ploch

mapový podklad © CENIA, česká informační agentura životního prostředí

0 10 20 40 60 80 Meters

P l o c h a 1 – H l u b o k ý r y b n í k

Hluboký rybník a navazující břehové porosty (u cest a zahrádek). Břehové porosty z největší části odpovídají vegetaci vlhkých tužebníkových lad, částečně porosty rákosin eutrofních stojatých vod s *Typha latifolia*, méně *Phragmites australis* (hojně s *Acorus calamus*).

V menší části vegetace vysokých ostríc s *Carex acuta*. Břehové porosty tvoří *Salix fragilis*, *Salix caprea* a *Alnus glutinosa*. Ze zahrádek se šíří *Miscanthus zebrinus*. Vodní hladina je prakticky bez vodních makrofyt.

P l o c h a 2 – K o ň s k ý r y b n í k

Koňský rybník - charakter zazemňujícího se rybníčku. Větší množství mělčin, které využívají k reprodukci obojživelníci, zarůstá nálety, především střemchou (*Prunus padus*), olší (*Alnus glutinosa*), méně vrbami (*Salix* sp.) a osikami (*Populus tremula*). Částečně porosty rákosin eutrofních stojatých vod (*Poa trivialis*, *Lythrum salicaria*, *Cirsium arvense*, *Galeopsis* sp., *Galium aparine*, *Phalaris arundinacea*), ruderalní porosty s kopřivou (*Urtica dioica*), ostrícové porosty (*Carex acuta*) a tužebníková lada (*Scirpus sylvaticus*, *Solanum dulcamara*).

Botanicky nejcennější část tvoří úseky s vegetací obnažených den (*Persicaria* sp., *Alisma plantago-aquatica*, *Lysimachia nemorum*, *Lycopus europaeus*, *Ranunculus sceleratus*, *Myosotis palustris*, *Lemna minor*, *Juncus effusus*), lokálně až stovky rostlin *Lysimachia thyrsoiflora*, ve vodě *Utricularia australis*.

P l o c h a 3 – B e z e j m e n n ý r y b n í k

Malý bezejmenný rybníček s protrženou hrází, rybníček se postupně se zazemňuje, nedávné stavební úpravy podpořily rozvoj ruderalní vegetace. Hlavní část vegetace (plocha zazemňujícího se rybníčka) tvoří porosty rákosin eutrofních stojatých vod s *Typha latifolia*, hojně také *Epilobium hirsutum*, z dalších druhů *Acorus calamus*, *Juncus effusus* a *Phalaris arundinacea*. Břehové porosty tvoří *Salix fragilis* a *Salix caprea*.

Okolní porosty, především na styku s Hlubokým rybníkem, tvoří vlhká tužebníková lada (dominanta *Filipendula ulmaria*, *Epilobium hirsutum*, *Scirpus sylvaticus*, subdominanta *Lysimachia vulgaris*, z dalších druhů *Calystegia sepium*, *Bistorta major*, *Alopecurus pratensis*, *Persicaria* sp., *Lathyrus pratensis*). Luční porost u zahrádek lze zařadit jako ruderalizovanou mezofilní louku svazu *Arrhenatherion elatioris* (*Dactylis glomerata*, *Arrhenatherum elatius*, *Urtica dioica*, *Symphytum officinale*, *Galium aparine*, *Rubus fruticosus* agg., *Cirsium arvense*, *Poa pratensis*)

Kosená loučka mezi plotem zahrádek a Hlubokým rybníkem má až charakter vlhkých pcháčových luk (*Sanguisorba major*, *Alopecurus pratensis*, *Lysimachia vulgaris*, *Symphytum officinale*, *Scirpus sylvaticus*, *Lythrum salicaria*, *Lathyrus pratensis*, *Rumex crispus*)

P l o c h a 4 – J a s a n o v o – o l š o v ý l u h

Údolní jasanovo-olšový luh s převládající *Alnus glutinosa*, v bohatě vyvinutém keřovém patru častá *Prunus padus*. Z plochy 3 ruderalizované porosty s *Urtica dioica*, *Deschampsia cespitosa*, *Impatiens noli-tangere*, *Angelica sylvestris*, *Ranunculus repens*, *Myosoton aquaticum*, *Calamagrostis epigejos*.

P l o c h a 5 – L e s n í p o r o s t u H l u b o k é h o r y b n í k a

Lesní porost, ve stromovém patru *Populus alba* (50%), *Betula pendula* (45%), *Prunus avium*, *Carpinus betulus*, *Picea abies*, *Salix* sp., *Larix decidua*, *Pseudotsuga menziesii*, bohatě vyvinuté keřové patro se

Sorbus aucuparia, Prunus padus, Cornus sanguinea, Crataegus sp., hojně Poa nemoralis. Ze vzácnějších druhů výskyt Listera ovata – cca 25 rostlin a Pyrola rotundifolia – menší porost několika rostlin. Na plochu vyvážejí trávu zahrádkáři.